

JUSTITEIMINISTERIET
DELEGATIONEN FÖR SPRÅKÄRENDEN
Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET

REKOMMENDATION OM 1/58/2011

24.1.2011

Till ministerierna

Justitieministeriet har i uppgift att följa tillämpningen av språklagen och bland annat att ge rekommendationer i frågor som hänför sig till språklagstiftningen. Delegationen för språkärenden bistår ministeriet i dessa uppgifter. Justitieministeriet och delegationen för språkärenden är särskilt oroliga över bristen på tjänstemän som har kunskaper i svenska, eftersom myndigheternas möjligheter att förverkliga språklagstiftningen därmed försämras. Det är framöver viktigt att myndigheterna vid anställning av personal i tillräcklig utsträckning tar i betraktande sökandens kunskaper i svenska.

Statsrådet föreslog i sin berättelse till riksdagen om tillämpningen av språklagstiftningen år 2009, att myndigheter och domstolar som en del av sin personalpolitik utvecklar särskilda anställningsmodellar för att kunna försäkra sig om att sökande har sådana språkkunskaper som uppgiften kräver eller förutsätter.

Delegationen för språkärenden har bistått ministeriet vid beredningen av bifogade rekommendation: *Språkkunskaper och anställning – bestämmelser och minneslista angående anställning*. Rekommendationen är avsedd som ett stöd för statsförvaltningen vid förverkligande av språklagstiftningen. I den ingår de mest centrala bestämmelserna ur språklagstiftningen som gäller anställning, samt en minneslista över regler och frågor beträffande språkkunskaper som ska beaktas i den konkreta anställningssituationen.

Vi hoppas att rekommendationen är till nytta för ministerierna, både för ledningen och för dem som är ansvariga för rekryteringen. Rekommendationen kan också utnyttjas vid tillsyn och övervakning av språklagstiftningen inom ministeriernas förvaltningsområden.

Tiina Astola
Kanslichef

Rauno Saari
Ordförande för delegationen för språkärenden

BILAGA: Språkkunskap i ministeriernas rekrytering– bestämmelser och kontrollista angående rekrytering

Språkkunskap och anställning – bestämmelser och minneslista angående anställning

1 Bestämmelser angående anställning

Språklagen (423/2003)

10 § Rätten att använda finska och svenska hos myndigheterna

I kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter har var och en rätt att använda finska eller svenska. Myndigheterna skall dessutom ordna möjlighet för den som skall höras att bli hörd på sitt eget språk, finska eller svenska.

Hos enspråkiga kommunala myndigheter används kommunens språk, om inte myndigheten på begäran beslutar annorlunda eller något annat föreskrivs på något annat ställe i lag. Var och en har dock rätt att bli hörd på sitt eget språk och att använda sitt eget språk i ärenden som väcks av en myndighet och som direkt gäller grundläggande rättigheter för honom eller henne eller någon som är i hans eller hennes vård eller om myndigheten ålägger honom eller henne någon skyldighet.

23 § Myndigheternas skyldighet att förverkliga språkliga rättigheter

Myndigheterna skall i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken.

En tvåspråkig myndighet skall betjäna allmänheten på finska och svenska. Myndigheten skall både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken.

När en tvåspråkig myndighet tar kontakt med enskilda individer eller juridiska personer skall myndigheten använda deras eget språk, om den vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan få reda på det, eller använda både finska och svenska.

Lag om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (2003/424)

3 § Kontroll av språkkunskaper i samband med anställning

När en myndighet anställer tjänstemän eller annan personal skall den förvissa sig om att den som anställs har sådana språkkunskaper som arbetsuppgifterna kräver.

4 § Utannonsering av krav på språkkunskaper

När en tjänst eller någon annan plats ledigförklaras, skall i annonsen nämnas om det finns behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper samt vilka slags språkkunskaper som förutsätts i arbetet eller som räknas som en merit vid anställningen.

5 § Sättet att fastställa krav på språkkunskaper

Behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper kan för statsanställda fastställas endast genom lag eller med stöd av lag genom förordning av statsrådet eller det behöriga ministeriet. Behörighetsvillkor som gäller finska och svenska skall alltid fastställas i lag eller förordning, om personalens arbetsuppgifter omfattar betydande utövning av offentlig makt i förhållande till individens rättigheter och skyldigheter.

Om det inte genom lag eller med stöd av lag föreskrivs om behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för kommunalt anställda, kan sådana villkor fastställas i den ordning som anges i kommunallagen (365/1995).

Om det inte genom lag eller med stöd av lag föreskrivs om behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för anställda vid självständiga offentligrättsliga inrättningar, kan inrättningarna själva fastställa dem.

6 § Behörighetsvillkor som gäller statsanställdas kunskaper i finska och svenska

Är högskoleexamen enligt lag eller förordning behörighetsvillkor för en statlig anställning, krävs vid tvåspråkiga myndigheter utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

Genom förordning av statsrådet kan undantag föreskrivas från de krav på kunskaper i finska och svenska som nämns i 1 mom., om arbetsuppgifterna förutsätter detta eller om de uppgifter som kräver användning av olika språk hos myndigheten kan fördelas eller om det finns andra särskilt vägande skäl för undantag.

2 Minneslista angående krav på språkkunskaper i arbetsuppgifter

Myndigheter, såsom ministerierna är uttryckligen skyldiga att försäkra sig om att den som anställs har de språkkunskaper som krävs för den arbetsuppgiften, d.v.s. språkkunskaper i enlighet med fastställda behörighetsvillkor, språkkunskaper som arbetsuppgifterna kräver och/eller språkkunskap som räknas som merit.

Språkkunskap som behörighetsvillkor

- behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för statsanställda kan fastställas endast genom lag eller genom statsrådets eller ministeriets förordning
- behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper skall anges i anställningsannonsen
- uppfyllande av behörighetsvillkor beträffande språkkunskap visas genom intyg
- formella intyg kan inte ersättas med sökandes eget meddelande om språkkunskaper
- intyg på behörig språkkunskap kan visas efter ansökningstiden utgång, om detta inte fördröjer handläggningen
- behörighetsvillkoren är bindande vid utnämningen

Lägg också märke till att

- kontroll av språkkunskaper enbart genom examens- eller språkintyg nödvändigtvis inte motsvarar det som lagen avser med kontroll av språkkunskaper vid anställning
- faktiska språkkunskaper framgår i praktiken genom att intervjuja sökande på de språk som krävs och/eller genom en översättningsuppgift
- det är möjligt att genom förordning av statsrådet, av vägande skäl fastställa avvikande behörighetsvillkor beträffande nivån på språkkunskaperna. Om tjänstemannen exempelvis ska ha ansvar för den svenskspråkiga informationen kan i förordning fastställas krav på utmärkta kunskaper i svenska och goda kunskaper i finska
- statsrådet kan på basis av ansökan bevilja dispens från behörighetsvillkor som gäller språkkunskap

Språkkunskap som i praktiken förutsätts i arbetet

- innan en tjänst lediganslås är det skäl att utreda vilka språkkunskaper arbetsuppgifterna kräver och på vilken nivå de skall vara i praktiken – skraddarsydd arbetsbeskrivning
- i anställningsannonsen skall det enligt lag (424/2003, 4 §) även nämnas vilka språkkunskaper i finska och svenska krävs i arbetsuppgiften (i Heli –systemet: *Språkkunskap som krävs i arbetet, annan än de stadgade behörighetsvillkoren beträffande språkkunskaper*)
- språkkunskap kan förutom genom språkintyg visas exempelvis genom samtal på språket i fråga i samband med arbetsintervjun
- i serviceuppgifter är det i synnerhet viktigt att förutsätta vissa bestämda språkkunskaper, ofta exempelvis muntliga språkkunskaper

Språkkunskap som räknas som merit

- innan en tjänst utannonseras skall, förutom behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper och i praktiken förutsatt språkkunskaper, dessutom utredas vilka språkkunskaper räknas som merit
- språkkunskaper som räknas som merit är av betydelse vid bedömning av de sökande, men är inte på samma sätt som behörighetsvillkor en förutsättning för tjänstutnämning
- språkkunskap som räknas som merit kan beröra förutom kunskap i svenska och finska också språkkunskap i andra språk
- språkkunskap som räknas som merit måste nämnas i arbetsannonsen så tydligt som möjligt, så det framgår för den sökande, vilket språk som räknas som merit
- språkkunskap som räknas som merit kan visas exempelvis genom språkintyg eller genom samtal på språket i fråga i samband med arbetsintervjun